

УСВАЈАЊЕ ВОКАБУЛАРА ПРАВНОГ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ПОТПОМОГНУТО ВИШЕЈЕЗИЧНОШЋУ ВИШЕКУЛТУРНЕ СРЕДИНЕ

РЕЗИМЕ: Енглески језик правне струке (*English for Legal Purposes, Legal English, English for Law*) бави се проучавањем језика којим се служе правници у писаној и усменој комуникацији, који доносе уџбеници из области правне науке, закони, судска документа, уговори и други правни акти. То је језик који се користи на суду, у пословању адвокатских канцеларија, у свим правним службама и функцијама. Јасно је да је он општији од осталих специјализованих регистара, пошто се односи не само на кривична дела и судске поступке, него и на све прописе који третирају, на пример, рад у предузећима, питања заштите животне средине, проблематику међународних односа... Чињеница је и да се у Србији реформа правосуђа одвија већ доста дуго, с много медијског публицитета, тако да је и у широј јавности све више вокабулара енглеског језика правне струке. Право утиче на све сфере савременог живота, па је природно очекивати да је та истина нарочито изражена у вишенационалним односно вишекултурним друштвеним срединама каква је АП Војводина, где је сâма званична употреба различитих језика предмет законске регулативе. Циљ овог рада је да покаже праксом поткрепљено уверење да владање различитим језицима у академској средини значи богатство које је видљиво и на пољу усвајања вокабулара енглеског језика правне струке.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: енглески језик правне струке, вокабулар, вишејезичност, вишекултурна средина, стварање речника

1. Полазне основе

На Факултету за правне и пословне студије др Лазар Врратић у Новом Саду, у оквиру студијског програма Енглески језик проучава се и енглески језик правне струке, заступљен у 4, 5. и 6. семестру основних студија у виду обавезних предмета Legal English 1, Legal English 2, и Legal English 3. Циљ ових обавезних предмета, односно једног великог предмета подељеног у три обавезна курса, јесте да се код студената покрене формирање основног вокабулара које ће водити способности комуницирања на терену енглеског језика правне струке и увођењу у студије међународног права. Сложеност

целог курса захтева детаљно објашњавање и усвајање основног речника, најважнијих појмова и система, са циљем да се дође и до уочавања и схватања сличности и разлика између англо-америчког и српског правног система, појмова и поступака. У редовном раду на овој врло обимној и надасве сложеној материји, студентима се препоручује велики број допунских и додатних материјала у виду писаних извора и бројних адреса електронских комуникација на којима се могу наћи драгоцене појашњења различитих појмова, додатни вокабулар и вежбања, али као основни ослонац служи материјал уџбеника Krois-Lindner, A. and TransLegal (2007). *International Legal English – A course for classroom or self-study use*. Cambridge: Cambridge University Press. Изузетно квалитетан и обиман садржај овог уџбеника завређује и изазива велико поштовање, нарочито по питању укупног обима, разуђености и практичне примене вокабулара који се нуди. И управо је вокабулар елемент укупног рада који заслужује да му се посвети нарочита пажња, да му се поклони пропорционално највећи део расположивог времена, и да се учини све што је могуће да се превазиђу тешкоће у његовом усвајању.

Осећај да човеку није од пресудног значаја то што је у стању да производи граматички коректне реченице уколико не поседује речник који му је неопходан да би пренео оно што жели, у великој је мери и објашњење нарастања вокабулара сваког језика и увећавања интересовања и потребе да се њим влада. У случају енглеског језика одговарајућа проучавања на овом пољу добијају на важности и снази захваљујући чињеници да је овом, ионако богатом, језику најновије време донело квантитативно снажење и квалитативна нијансирања вокабулара без преседана у људској историји. Све израженија интересовања за особине енглеске лексике, за њено проучавање и усвајање на свим нивоима и у сваком смислу свуда на свету, стога и јесу неминовна последица времена у ком је енглески језик несумњиво постао средство међународне комуникације у глобалним размерама (Ауто, 1999: iii). Силно увећане потребе, намножена и проширена поља примене у примеру енглеског језика данас појачавају схватање: истина је да без владања граматиком врло мало може да се постигне у комуникацији, али без вокабулара *ништа* није могуће пренети и постићи (Wilkins, 1978: 111).

2. Богатство у вишејезичности

Наведено стање је од самог почетка разлог да извођач наставе с разумевањем и уважавањем прихвата примедбе студената да бројни препоручени речници и специјализовани речници који третирају вокабулар енглеског језика правне струке не задовољавају потребе, бар не у потпуности, чињеницом да преводни речници нису лако доступни, да поједина питања третирају на различите начине (у зависности од времена и околности у којима су компилирани и објављивани), а да монолингвални речници, и

кад су најквалитетнији, најчешће остављају дилему по питању преводног значења односно преводне варијанте. То је извођача наставе определило да, коришћењем бројних речничких извора, покуша да пружи својим студентима некакав преводни речник, скроман али ипак довољно моћан да олакша схватање обимног лексичког фонда понуђеног садржином уџбеника *International Legal English*.

У следећем кораку је преовладала свест да полазници курса прате материју коју је потребно схватити, кад затреба и превести, на српски језик, али да међу њима има и припадника других националности. Рад се одвија у, генерално, српској говорној средини, што подразумева регионално и друштвено одређену заједницу која се идентификује српским језиком као заједничким језичким системом. Међутим, како је Србија вишекултурна и вишејезична средина, у којој живе припадници различитих народа који се одликују својим језиком и културом, српски језик није увек матерњи, није обавезно ни први, већ може да буде други, а у појединим случајевима и трећи језик (Ђорђевић, 2009b).

Ноторна чињеница коју није потребно дискутовати јесте да се људи непрестано споразумевају, а да готово и нема државе, региона или неке мање друштвено-културне целине која није вишејезична. Тако је проблематика везана за језик, за билингвалност, за рано учење нематрењег језика чврсто укореењена и у Војводини, у којој се истраживања те области врше још од почетка шездесетих година (Sebić, 2006). Суштина је приступити другој култури обухватајући њена искуства властитим искуствима, повезујући и надограђујући, то је такође нешто што мора бити у основи сваке интеркултуралне комуникације. Јасно је да у вишекултурној Србији, нарочито у Војводини, „припадници матерње културе такође могу бити вишекултурни, јер се њихови животи преплићу са животима припадника других култура, те су попримили њихова обележја, с обзиром на то да се са њима свакодневно срећу“ (Ђорђевић, 2009b: 162).

На Факултету за правне и пословне студије др Лазар Вркатић влада у потпуности здрава мултикултурална атмосфера у којој су сви свесни да добијају много а да су критеријуми знања универзални. Свесни да „морамо учинити све да елиминишемо страх од различитости а да истовремено различитост потенцирамо“ (Jegeš, 2006: 4), у тумачење значења елемената вокабулара правног енглеског језика укључили су се студенти II и III године Англистике чији матерњи језик није српски, већ један од других службених језика у званичној употреби на територији АП Војводине (Службени језици и писма – Члан 26. Статута Аутономне Покрајине Војводине, „Службени лист АП Војводине“ бр. 17/09). Почев од јесењег семестра универзитетске 2010/2011. године, на овом пројекту, испрва скромно замишљеном, ангажовани су: студент III године Тамаш Серда – с тумачењима речи и

израза на мађарском језику, и студенткиње II године: Маргарета Лотреан – са задатком да се овлада преводним решењима на румунском језику, и Андреа Бучко – задужена за налажење термина на русинском језику.

Искрени ентузијазам и велико залагање наведених студената, испољени у редовном раду од октобра 2010. до јуна 2011. године, довели су до разраде, временом све квалитетнијег и све озбиљнијег, енглеско-српско-мађарско-румунско-русинског речника који излаже речи и изразе значајне за познавање и праћење области: Правна пракса и ступање у каријеру на пољу права; Стварање предузећа и управљање предузећима, Капитализација предузећа, Фундаменталне промене у вези с предузећем и у оквиру предузећа, Стварање уговора, Правни лек у вези с кршењем уговора, Преношење уговора на трећа лица и право трећих лица, Закон о запошљавању, Продаја робе, Закон о непокретностима, Интелектуална својина, Хартије од вредности, Обезбеђивање трансакција, Односи дужника и поверилаца, Закон о конкуренцији.

У циљу макар делимичног дочаравања труда који су студенти уложили у стварање овог необичног вишејезичног речника, малог али сталнонарастајућег, изложићемо одреднице које се односе на појмове, појаве и законитости на пољу *запошљавања и радних односа*, као и на већ разуђену али непрестано још разгранатију и сложенију проблематику *интелектуалне својине*, која и у нашим условима представља све значајнију област проучавања уз примену искустава из развијених земаља.

3. Запошљавање и радни односи

Терминологија на овом подручју помаже да се схвате појмови у вези са постојањем уговора између послодаваца и запослених који су у оквирима специфичног законодавства. У Великој Британији на снази су одређени закони који регулишу области полне то јест родне дискриминације, расних односа, неспособности за рад, здравља и безбедности, као и права запослених уопште. У поступку одабира радне снаге, послодавци морају да имају на уму да је незаконито вршити дискриминацију пријављених на основу пола, брачног статуса, боје коже односно расне припадности, националности, или етничког или националног порекла. Закон такође не допушта састављање и публикавање огласа за запослење који би могли да се схвате као дискриминаторни. Што се тиче особа с инвалидитетом, закон их штити тако што не допушта да се према њима врши дискриминација приликом обављања иницијалних разговора, приликом ангажовања и у смислу околности и услова под којима се нуди запослење.

Када запослени буде ангажован, заштиту генерално пружа Закон о правима из радног односа, који нарочито захтева од послодавца да запосленом пружи документ који садржи околности и услове запослења. Закон о радним

односима бави се преговарањем, колективним преговарањем и процесима и поступцима арбитрације. Радни закони се превасходно баве односом између послодаваца и синдиката. Ти закони гарантују запосленима право на синдикално организовање, и омогућавају послодавцима и запосленима да се упуштају у одређене активности у настојањима да постигну испуњење својих захтева (Krois-Lindner, 2007).

EMPLOYMENT LAW / MUNKAJOG / DREPTUL DE MUNCĂ / ROBOTNE PRAVO

arbitration – form of dispute resolution (an alternative to litigation through the court system) in which disputes are heard and decided by an impartial arbitrator or arbitrators, chosen by the parties to the dispute – *арбитража*

Hu: döntőbíráskodás, egyeztető eljárás, választott bírói eljárás, választott bírói döntés; a vitákat döntőbírók vagy bírák döntenek el, melyeket a pártok választottak a viták idejére

Ro: arbitrare, arbitraj

Рус: арбитража

collective bargaining – process of negotiation between trade unions (or labour unions) and employers, usually regarding the terms and conditions of employment – *колективно преговарање*

Hu: kollektív alku; tárgyalási folyamat a szakszervezet és a munkadó között, az állás feltételeiről

Ro: negocieri colective

Рус: колективне преговаряне

date of employment – day on which a person's employment begins – *датум запослења, датум покретања (започињања) радног односа*

Hu: munkába állás időpontja

Ro: data de ocupare a forței de muncă

Рус: датум занятосци, датум порушования (розпочинаня) роботного одношения

disability – condition of being unable to do something due to a physical or mental impairment – *неспособност; пословна неспособност, неспособност за рад*

Hu: alkalmatlanság, tehetetlenség, rokkantság; olyan feltétel, melyet képtelenség véghezvinni, testi vagy szellemi károsodás miatt

Ro: incapacitate, invaliditate; incapacitate de muncă

Рус: неспособноц; пословна неспособноц, неспособноц за роботу

discriminatory dismissal – termination of an employee's employment contract based on a prejudice or bias – *отпуштање, отказ, разрешење (дужности) на неправедан начин то јест с (пристрасним) прављењем разлике по неком питању*

Hu: megkülönböztető elbocsátás; a dolgozó (munkás) állásának megszüntetése, mely előítéleten és elfogultságon alapul

Ro: concediere discriminatory – încetarea contractului de muncă al unui angajat pe baza unui prejudiciu sau prejudecări

Рус: отпушование, одказ, розришене (длужности) на неправедни способ то ест зоз (пристрасним) прављењом розлики по даяким питању

employment tribunal – judicial body that resolves disputes between employers and employees – *суд за радне односе, судско тело које расправља и разрешава спорове између послодаваца и запослених*

Hu: munkaügyi bíróság; igazságszolgáltatási szerv, mely eldönti a vitákat a munkáltatók között

Ro: tribunal pentru relații de muncă, organism judiciar care rezolvă litigiile dintre angajatori și angajați

Рус: суд за работни одношeња, судске цело котре розправя и розришуе розправу медзи работодавцама и занятима

genuine occupational qualification (GOQ) – limited circumstances where sex or marital status may be used as a job requirement – *изворна, природна, појединцу својствена квалификација за бављење одређеним занимањем*

Hu: valódi szakmai képesítés; olyan korlátozott körülmények, amikor is a nem vagy a családi állapot mérvadó lehet a munkábaállás szempontjából

Ro: calificare profesională reală

Рус: жридлива, природна, поединцу особена квалификација за роботу з одредзeну занятосцу

holiday entitlement – right of an employee to take paid time off from his/her employment – *право на (плаћени) одмор, право на плаћене нерадне (празничне) дане*

Hu: jogosultság a (fizetett) szabadságra; a dolgozó (munkás) joga, amikor fizetett szabadságot vehet ki

Ro: dreptul la concediu

Рус: право на (плацени) одпочивок, право на плацени нероботни (швeточни) днi

injunction – official order from a court for a person to do or stop doing something – *судски налог; судска забрана*

Hu: ítélet, végzés; bíróság általi hivatalos utasítás egy személynek, hogy tegyen vagy abba hagyjon valamit

Ro: ordin; interdicție; hotărâre judecătorească

Рус: судски налог; судска забрана

lockout – preventing people from entering a building by locking it, such that employees cannot work – *локаут, обустава рада са спречавањем приступа радном простору*

Hu: kizárás; olyan állapot, amikor a dolgozó (munkás) nem közelítheti meg a munkahelyiséget

Ro: blocaj, întreruperea muncii prin prevenirea accesului la locul de muncă

Рус: застановене работи зоз сперанњом приступу гу роботному простору

picketing – demonstration outside a place of work in which people congregate to dissuade others from entering the building, usually done in attempt to persuade another party to meet certain demands. It is often done during a strike. – *агитовање штрајкачке страже, притисак да се штрајк прошири и одржи (до испуњења услова; у циљу борбе за испуњење услова штрајка)*

Hu: sztrájkórség, sztrájkór-állítás; munkahelyen kívüli tüntetés, amikor az emberek összegyűlnek, hogy lebeszéljék a többieket, hogy belépjenek az épületbe. Ez általában sztrájk alkalmával történik, és megpróbálják meggyőzni a másik pártot, hogy megfeleljenek bizonyos követelményeknek.

Ro: demonstrație în afara unui loc de muncă în care oamenii se aduna pentru a descuraja pe alții să intre în clădire, făcut în încercarea de a convinge o altă parte pentru a satisface anumite cereri. Aceasta este făcut de obicei în timpul unei greve.

Рус: агитоване штрајковей стражи, прицисок же би ше штрајк преширел и отримал (до виполнения условийох; и циљу борби за виполнене условийох штрајку)

race relations – social, political or personal connections with and between people with different distinguishing physical characteristics – *(међу)расни односи*

Hu: faji kapcsolatok; emberek közötti társadalmi, politikai vagy személyes kapcsolatok eltérő fizikai tulajdonságokkal

Ro: relații rasiale – conexiuni sociale, politice sau personale cu și între oameni cu diferite caracteristici distinctive fizice

Рус: (медзи)расни одношєня

redundancy – situation when workers are no longer needed at work and so dismissed – *појава вишка (радне снаге), ситуација кад постоји тзв. технолошки вишак*

Hu: létszámfölösleg, többlet; olyan helyzet, amikor munkásokra már nincs szükség és ezért elbocsátják őket

Ro: exces, surplus – situație în care muncitorii nu mai sunt necesari la locul de muncă și sunt concediați

Рус: зявене звишка (роботней моци), ситуация кед иснует тв. технолошки звишок

redundancy dismissal (UK); **layoff** (US) – termination of an employee's employment contract because their position ceases to exist – *отпуштање из службе (радног односа) образложено технолошким вишком радне снаге*

Hu: létszámcsökkentés, elbocsátott munkás; egy dolgozó (munkás) munkaszerződésének megszüntetése, mert a pozíciója megszűnik

Ro: concediere – încetarea contractului de muncă al unui angajat din cauza poziției care încetează să mai existe

Рус: одпушоване зоз служби (роботного одношения) обгрунтоване з технолошким вишком роботней моци

sex discrimination – different treatment, usually awarding privileges to some and denying privileges to others, based on gender – *полна дискриминација, (неправедно) прављење разлике на основу пола*

Hu: nemen alapuló megkülönböztetés; nemi különbségek alapján történő eltérő kezelés, mely általában némelyeknek kiváltságokat ítél oda, némelyeknek pedig azokat megtagadják

Ro: discriminare de sexe – tratament diferit, acordarea privilegiilor pentru unii și negarea privilegiilor pentru alții, bazat pe gen

Рус: полна дискриминация, (непоправдзе) правене розлики на основу пола

strike – the act of stopping any normal activity as a form of protest – *штрајк*

Hu: sztrájk; normális munkamenet megállítása egyfajta tiltakozás formájában

Ro: grevă

Рус: штрајк

termination of employment – end of the work term or employment – *истек (завршетак, прекид) радног односа*

Hu: munkaviszony megszüntetése

Ro: sfârșitul perioadei de muncă sau de angajare – încetarea contractului de muncă

Рус: закончене (закончене, претаргнуце) роботного одношения

terms and conditions of employment – fixed period of time for which one is employed and the provisions under which employment is held – *утврђени период и услови важења запослења (радног односа)*

Hu: munkafeltételek (meghatározott érvényességi időre)

Ro: termenii și condițiile de angajare – perioadă fixă de timp pentru care o persoană este angajată și dispozițiile în temeiul cărei forța de muncă este deținută

Рус: утвердзени период и условия важења занятосци (роботного одношения)

trade union (UK); **labor union** (US) – association of employees formed to further their mutual interests with respect to their employment, for example working hours, wages, conditions, etc. – *занатлијско удружење, радничко удружење, синдикат*

Hu: szakszervezet; dolgozók által alakított egyesület, mely a közös érdekeket szolgálja és tisztelettel van a munkára, pl. munkaidő, bérek, körülmények

Ro: sindicat, uniunea forței de muncă

Рус: ремеселнице удружене, работнице удружене, синдикат

unfair dismissal – unjust termination of an employee’s employment contract. The question is whether the employer acted reasonably in dismissing the employee. – *неправедан, необразложен отпуст (отказ радног односа)*

Hu: tisztességtelen elbocsátás; egy dolgozó munkaszerződésének igazságtalan megszüntetése. A kérdés az, hogy a munkáltató észszerűen járt-e el a dolgozó elbocsátásában.

Ro: concediere injustă

Рус: неправедни, необгрунтоване одпушене (одказ роботног одношења)

4. Интелектуална својина

Проблематика интелектуалне својине представља област права која се брзо мења и све више шири, а бави се формулисањем, применом и комерцијалном експлоатацијом плодова креативног стваралаштва. Отуда и значај лексике, односно терминологије чије је познавање неопходно у циљу разјашњавања питања која се крећу око граничних линија права на нематеријалне ствари, и разматрања о томе којим се од ових права придаје законска заштита. Тај апстрактни квалитет власничких права која су овде укључена, представља контраст у односу на друга поља закона о власништву. Веома брзе промене до којих долази на овом пољу покрећу и најактуелније расправе у вези с појавама као што су патентирање на пољу генетике, генетски модификована храна, коришћење плодова креативног стваралаштва на светској мрежи (на пример музичка пиратерија на интернету). Уобичајено је да се права интелектуалне својине сагледавају на три најважнија поља: патенти, заштитни знакови производа, ауторска права, али су веома значајна и питања пословне тајне, права на пројекат и појам преварног коришћења имена и/или заштитног знака, што убедљиво говори о ширини и богатству већ постојеће терминологије, а тиме и о неопходности да се овлада основама које ће омогућити праћење нових токова и развоја (Krois-Lindner, 2007).

**INTELLECTUAL PROPERTY / SZERZŐI TULAJDON /
PROPRIETATEA INTELECTUALĂ / INTELEKTUALNI MAWТОK**

copyright – exclusive right to reproduce and control an original work of art (music, visual art, film, literature, etc.) – *ауторско право, право објављивања*

Hu: szerzői jog; kizárólagos jog egy eredeti munka sokszorosítására és felügyeletére (zene, képzőművészet, film, irodalom, stb.)

Ro: dreptul de autor, dreptul de a publica

Рус: авторске право, право објављивања

cybersquatting – practice of registering Internet domain names that are associated with another company and then demanding payment from that company through the sale or licensing of that domain name – *преварно (и уцењивачко) коришћење електронског домена*

Hu: más védjegyét képző domain név rosszhiszemű használata, melyből profit kovácsolható

Ro: utilizarea frauduloasă și de șantaj al domeniului electronic

Рус: спреведацке (и уцењовацке) хасноване електронског домену

design right – legally protected interest in the form of appearance, style or texture of a particular item – *заштићено право на пројекат (дизајн, обликовање) предмета, производа*

Hu: formatervezési mintaoltalom; jogilag védett érdek megjelenési forma alakjában, egy adott tétel stílusa vagy struktúrája

Ro: dreptul de design – interesul proteajat legal în formă de aspect, stil sau textură a unui anumit punct

Рус: защицене право на пројект (дизајн, формоване) предмета, продукта

exclusive right – sole power or privilege under the law – *ексклузивно право, искључиво право*

Hu: kizárólagos jog; törvény által kirótt kizárólagos hatáskör vagy kiváltság

Ro: dreptul exclusiv

Рус: ексклузивне право, викључне право

exploitation – using, working, or developing sth. fully – *коришћење, експлоатација, искоришћавање*

Hu: hasznosítás, kiaknázás, kitermelés, kizsákmányolás

Ro: exploatare, folosire

Рус: хасноване, експлоатација, вихасновљоване

holder – person that has legal possession of a trade mark – *носилац, ималац, држалац, титулар, власник*

Hu: birtokos, tulajdonos; (fel)jogosított személy, akinek védjegy áll a jogi tulajdonában

Ro: titular, proprietar

Рус: ношитель, триматель, титулар, власник

infringement – unauthorised use of material protected by copyright, patent or trademark law – *прекршај, преступ, повреда; неовлашћено коришћење*

Hu: jogsértés, szabálytalanság, szabálysértés; szerzői jog, szabadalom vagy védjegyjoggal védett anyag jogosulatlan használata

Ro: încălcare – utilizarea neautorizată a materialelor protejate de drepturi de autor, brevet sau drept marcă

Рус: потупење, преступ, повредзење; неовласцене хасноване

injunction – official order from a court for a person to do or stop doing something – *судски налог; судска забрана*

Hu: ítélet, végzés, parancs; hivatalos megbízás a bíróságtól egy személynek, hogy csináljon vagy abba hagyjon valamit

Ro: ordin – ordin oficial de la o instanță pentru o persoană de a face sau a nu mai face ceva

Рус: судски налог; судска забрана

intangible property rights – legal interest or claim in things which cannot be touched or felt – *законско право на нематеријалне, невидљиве, ствари*

Hu: immateriális tulajdonjogok; jogi érdek vagy igény olyan dolgoknál, melyek nem érinthetőek vagy érezhetőek

Ro: drepturile de proprietate necorporale

Рус: законске право на нематеријални, невидљиви, предмети

invention – sth. new or original that has been created or devised – *изум*

Hu: találmány; valami új vagy eredeti ami létre lett hozva vagy ki lett találva

Ro: invenție

Рус: иновация, пренаходок

monopoly right – exclusive right to make, use or sell an invention – *монополско право, право монопола*

Hu: egyeduralás, monopólium; kizárólagos jog egy találmány készítésre, használatára vagy árúba bocsátására

Ro: dreptul de monopol – dreptul exclusiv de a face, utiliza sau vinde o invenție

Рус: монополске право, право монопола

non-obvious – quality of an invention being unexpected or surprising or sufficiently different from other existing things, which is often a requirement for

obtaining a patent – *не-евидентно, оно што није очигледно и једноставно за непосредно схватање*

Hu: nem nyilvánvaló; egy találmány váratlan, meglepő minősége, amely kellően eltér a többi meglévő dologtól. A szabadalom megszerzéséért gyakran ez a követelmény.

Ro: non-evident – ceea ce nu este evident și ușor de înțelegere imediată

Рус: не-евидентне, тото цо не очиглядне и едноставне за непоштрдне похопйоване

novel – new and original – *оно што је ново и (тек) створено, оно што доноси новину*

Hu: új(szerű), újfajta, eredeti

Ro: nou și original

Рус: тото котре нове и (лѐм) направене, тото котре приноши новосц

passing off – illegal type of unfair competition whereby a business does something that the public would reasonably believe to be related to the activities of a different business such that this second business suffers damages as a result – *лажно наступање, лажно представљање (у смислу преварног коришћења имена, заштитног знака, итд.)*

Hu: megtévesztés; tisztességtelen verseny, mely során a vállalkozás olyat tesz, amit a nyilvánosság ésszerűen vél, hogy kapcsolatban áll a másik vállalat tevékenységeivel, és ennek eredményeként a második vállalat issza meg a levét (károk tekintetében)

Ro: aspect fals, falsa reprezentare (în ceea ce privește utilizarea frauduloasă a numelui, marca, etc.)

Рус: фалшиве наступйоване, фалшиве представяне, (у змислу фалшивого хаснованя мена, заштитного знаку, итд.)

patent – grant from the government giving exclusive rights to an inventor to make, use or sell an invention for a specified period of time – *патент; патентно право*

Hu: szabadalom, kiváltságlevél; kormány által engedményezett, kizárólagos jogokkal felruházott feltaláló, egy találmányának elkészítésért, használatáért vagy annak árúba bocsátásáért egy meghatározott időtartamig

Ro: brevet

Рус: патент, патентне право

right of fair use (US) – defence to a claim of copyright infringement whereby permission from the artist is not required so long as usage of that artist's work is reasonable and limited (UK The concept of **fair dealing** is the closest equivalent; however, *fair dealing* is more restrictive than the US doctrine of *fair use* and in

order to be protected, the use has to fall in one of several categories.) – **право коректног (поштеног, часног, исправног) коришћења**

Hu: szabad felhasználati jog; igény védelme a szerzői jogok megsértéséért, mely során nem szükséges a szerző engedélye mindaddig, amíg a munkája ésszerű és korlátozott

Ro: dreptul de utilizare cinstită

Рус: право коректног (чесног, шорового) хаснованя

trade mark (US trademark) – word, phrase or symbol used by a manufacturer, seller or dealer to distinguish their goods apart from the goods of others –

фабричка марка; заштитни знак, заштитни жиг

Hu: védjegy; gyártó, eladó vagy kereskerő által használt szó, kifejezés vagy szimbólum, mely megkülönböztet egy árut más eladó áruitól

Ro: marca, marca de fabrică

Рус: фабрична марка; заштитни знак, заштитни печат

trade secret – formula, technique, process or the like which is kept confidential and used by only one business in attempt to maintain a competitive advantage

– **пословна тајна**

Hu: üzleti titok, gyártási titok; egy vállalat mintája, módszere és eljárása, mely bizalmas és versenyképes fenntartást eredményez

Ro: secret comercial

Рус: пословна тайна

unauthorised use – sale, licensing or otherwise dealing, especially with a view to profit, of a copyright that is done without the authority of the person who possesses the copyright – **неовлашћено коришћење; неовлашћена, недозвољена употреба**

Hu: jogosulatlan használat; eladás, engedélyezés vagy egyéb viselkedés, mely profittermeléshez vezethet

Ro: folosirea neautorizată

Рус: неовласцене хасноване; неовласцене, недозволене хасноване

5. Закључак

Изложени рад говори о великом пожртвовању и залагању које су испољили студенти укључени у овај мини пројекат. Упорношћу и истрајношћу дошло се до производа који је можда и даље скроман, али као такав представља основу с које може и треба да се крене у дограђивање и обogaћивање стручног вокабулара, што ће неминовно значити и ширење знања из бројних посматраних области правне струке. У овој првој верзији прикупљеног материјала можда је скромна и његова формална презентација, што је видљиво пре свега у неуједначености обима третмана појединих појмова на различитим укљученим језицима. До сада је било немогуће обезбедити и коначну лектуру, као и стручну правну редакцију прилога на мађарском, румунском и русинском језику, па материјал као да сâмом својом појавом позива нове заинтересоване стручњаке да се укључе у његово квалитативно и квантитативно дограђивање.

Једна од највећих практичних добити од оваквог здруженог напора вероватно је у чињеници да професор/предавач и студенти заиста могу да сарађују на макар приближно равноправним основама. Успостављен је трајан однос поверења и слоге у настојањима да се и убудуће заједнички ствара, с пуном вером у тврдњу коју многи студенти и даље доживљавају као фразу – заиста је наступио тренутак да се тежиште рада на савладавању страног језика, нарочито његове лексике, премести с предавања на истинско усвајање и стваралачке доприносе оних који уче. Показало се да то нарочито важи на терену енглеског за посебне намене, сасвим специфично на терену енглеског језика правне струке.

Сви учесници у овом пројекту свесни су да плод до ког се дошло представља тек иницијалне домете у односу на оно што је могуће. Тешкоћа која је можда највише успоравала рад огледа се у недостатку одговарајућих стручних речника за поједине укључене језике, у њиховој релацији према српском али и према енглеском језику. Недостатак адекватне речничке и преводне литературе запажа се и на релацији српског према енглеском језику, нарочито кад је реч о најсавременијим појавама и неопходној терминологији у појединим, ако не свим, областима права. Ово би морало да је довољно као подстицај другим студентима, али и сарадницима у настави и професорима да пруже допринос могућем искораку.

Ако позив на шире ангажовање већ заинтересованих укључивање нових сарадника доведе до сазревања и оплемењивања материјала који је до сада припремљен, доћи ће се и до својеврсне недвосмислене оправданости проучавања енглеског језика правне струке на Факултету за правне и пословне студије др Лазар Вркатић, као и до још једне од бројних могућих потврда схватања да су вишејезичност и вишекултуралност истинско богатство.

ЛИТЕРАТУРА:

- Ayto, J. (1999). *Twentieth Century Words* – The story of the new words in English over the last hundred years. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Brumfit, C. J. (1982). (ed.) *English for International Communication*. Oxford: Pergamon Institute of English.
- Bugarski, R. (1974). Jezik i društvo, *Kultura* 25/74 – Tematski broj *Jezik i društvo*, 8-32. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka.
- Bugarski, R. (2002). *Nova lica jezika: Sociolingvističke teme*. Beograd: Prosveta, Biblioteka XX vek.
- Vajnrajh, J. (1974). Jezici u kontaktu (s engleskog preveo Ranko Bugarski), *Kultura* 25/74 – Tematski broj *Jezik i društvo*, 58-73. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka.
- Vasić, V., Prčić, T. i Nejgebauer, G. (2001). *Rečnik novijih anglicizama*. Novi Sad: Zmaj.
- Đorđević, J. (2009a). *Engleski jezik u višekulturnoj Srbiji*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Đorđević, J. (2009b). Znanje engleskog jezika u integraciji s elementima višejezičnosti i višekulturnosti i njegov uticaj na jezičku politiku Srbije, *Речу* 2/2009, 149-166. Beograd: Факултет за стране језике Универзитета БК.
- Đorđević, R. (1987). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Jegeš, Z. (2006). Moramo učiniti sve da eliminišemo strah od različitosti (Sekretar za obrazovanje i kulturu Izvršnog veća AP Vojvodine za *Misao*; razgovor vodio Mirko Sebić), *Misao* 34/35 (492-493) oktobar/novembar 2006, 3-4. Novi Sad: NIU „Misao“.
- Jovković, Lj. (2002). *English for Business Purposes*, drugo, prošireno, izdanje. Beograd: UTILIA.
- Krois-Lindner, A. and TransLegal (2007). *International Legal English* – A course for classroom or self-study use. Cambridge: Cambridge University Press.
- Labov, V. (1974). Proučavanje jezika u društvenom kontekstu (s engleskog preveo Ranko Bugarski), *Kultura*, 25/74 – Tematski broj *Jezik i društvo*, 123-128. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka.
- Mascull, B. (2005, 3rd printing; First published 2004). *Cambridge Professional English Business Vocabulary in Use*, Advanced. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mikeš, M. (1974). Tipologija dvojezičnosti u vaspitno-obrazovnom sistemu Vojvodine, *Kultura* 25/74 – Tematski broj *Jezik i društvo*, 147-167. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka.
- Miller, G. A. (1991). *The Science of Words*. New York: Scientific American Library.
- Milojević, J. (2000). *Word and Words of English*. Belgrade: Papyrus.
- Nurnberg, M. and Morris Rosenblum (1989). *How to Build a Better Vocabulary*. New York: Warner Books.

- Prčić, T. (2005). *Engleski u srpskom*. Novi Sad: Zmaj.
- Radosavljević, M. (2004). *English in foreign trade banking and finance*, Četvrto dopunjeno izdanje. Beograd: Udruženje naučnih i stručnih prevodilaca Srbije.
- Sapir, E. (1974). Jezik i sredina (s engleskog preveo Boris Hlebec), *Kultura* 25/74 – Tematski broj *Jezik i društvo*, 33-46. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka.
- Sebić, M. (2006). Jezik i moć (reč odgovornog urednika), *Misao* 34/35 (492-493) oktobar/novembar 2006, 1. Novi Sad: NIU „Misao“.
- Sibinović, M. (1979). *Original i prevod – Uvod u istoriju i teoriju prevođenja*. Beograd: Privredna štampa.
- Fišman, Dž. (1974). Sociologija jezika (s engleskog preveo Boris Hlebec), *Kultura* 25/74 – Tematski broj *Jezik i društvo*, 104-115. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka.
- Carter, R. and Michael McCarthy. (1989). *Vocabulary and Language Teaching*. New York: Longman.
- Corbluth, J. D. (1975). English? – or ‘Special English’?, *ELT Journal* XXIX/4, 277-286.
- Wilkins, D. A. (1978). *Linguistics in Language Teaching*. London: Edward Arnold.

Одабрани речници:

- Business rečnik, englesko-srpski, srpsko-engleski*** (1997), Milica Jeremić, Beograd: IP „Žarko Albulj“
- Business Dictionary, English-Serbian; Poslovni rečnik, srpsko-engleski*** (2006), Marija Landa, Beograd: Metaphysica
- Collins Business English Dictionary*** (1989), M. J. Wallace and Patrick J. Flynn, London: Collins Educational
- Ekonomski rečnik, englesko-srpskohrvatski; srpskohrvatsko-engleski*** (1986), Vera Gligorijević, Beograd: Savremena administracija
- Financial Words You Need*** (1992), Miroslava Cvejić, Beograd: Savremena administracija
- Hrvatsko ili srpsko-engleski rječnik privrednog nazivlja*** (1978), Vladimir Ivir, Zagreb: Školska knjiga
- Privredno-poslovni rečnik, srpskohrvatsko-engleski*** (1984), Marija Landa, Beograd: Privredni pregled
- Privredno-poslovni rečnik, englesko-srpski, srpsko-engleski*** (2004), Marija Landa, Beograd: Građevinska knjiga
- Rečnik pravnih termina – srpskohrvatsko-francusko-engleski, francusko-srpskohrvatski, englesko-srpskohrvatski*** (1990), Jasmina Jovanović i Svetlana Todorović, Beograd: Savremena administracija
- Српско-русински речник, I (А-Љ)*** (1995), Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Катедра за русински језик и књижевност,

Друштво за русински језик и књижевност, Завод за уџбенике и наставна средства

Српско-русински речник, II (О-III) (1997), Нови сад: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Катедра за русински језик и литературу, Друштво за русински језик и литературу, Завод за уџбенике и наставна средства

Veliki rečnik stranih reči i izraza (2006), I. Klajn, Milan Šipka; Novi Sad: Prometej

Vukičevićev Pravni rečnik, srpsko-engleski (2008), 2. izdanje, B. Vukičević, Beograd: Jezikoslovac

Електронски речници:

A bilingual English-Hungarian dictionary with Hungarian-English glossary ... of Law
www.amazon.com/Hungarian-Dictionary-Peter-Collins-Publi

Dictionar Englez Roman - English Romanian Dictionary Online
www.dictionare.com/english/dictionary.htm

Dictionary English Romanian
www.babylon.com/define/117/Dictionary-English-Romanian...

Dictionary English-Romanian Legal Glossary of the Superior Court of California (EN>RO)
www.lexicool.com/dictionary.asp%3FID%3DNX2RC810565

Dictionar juridic roman-englez, Legal dictionary
www.amazon.com/Dictionar-juridic-roman-englez-dictionar...

English-Hungarian Legal Dictionary
www.draftingcontracts.eu/hu/coursebooks/145-terminology...

English-Romanian Dictionary ...
www.amazon.com/Romanian-English-English-Romanian-Dictio...

English Romanian Dictionary Online - Dictionar Englez Roman
castingsnet.com/dictionaries/

English-Romanian Dictionary, Romanian-English Dictionary
hallo.ro/%3Ff%3Den

English-Romanian dictionary
en.bab.la/dictionary/english-romanian

English/Romanian/English online dictionary
www.lai.com/glossaries.html

English/Romanian Legal Glossary (Superior Court of California ...
www.proz.com/translation-glossary-post/English-to-Roman...

English-Romanian Online Dictionary
www.ectaco.co.uk/English-Romanian-Dictionary/

English Romanian online dictionary
www.lingvosoft.com/English-Romanian-Dictionary/

Hungarian Dictionary

hungarian-dictionary.fyxm.net/

Hungarian English Legal Dictionary (English and Hungarian Edition ...

www.infibeam.com/Books/hungarian-english-legal-dictiona...

Hungarian Law Dictionary: English-Hungarian

www.amazon.co.uk/Hungarian-Dictionary-English-Hungarian...

Romanian-English Dictionary and ***English-Romanian Dictionary***

www.diseara.ro/en/utills/dictionary/romanian-english/

Romanian English dictionary and ***English Romanian dictionary***

www.freelang.net/dictionary/romanian.php

Romanian-English-Romanian electronic dictionaries.

www.webindia123.com/advt/ectaco/hgold981/dictionaries/r...

ACQUIRING THE VOCABULARY OF LEGAL ENGLISH AS ASSISTED BY MULTILINGUALISM OF A MULTICULTURAL ENVIRONMENT

SUMMARY: *English for Legal Purposes* (*Legal English*, or *English for Law*) engages in the study of the language used by lawyers in written and oral communication. The word is of the language of legal science textbooks, laws, court files, contracts, agreements, and other legal documents, the speech used in courtrooms, in activities of law offices, in all law services and practical functions. At the same time it is crystal clear that English for Legal Purposes serves a range of applications broader than in case of other specialising language registers, not only relating to criminal acts, courts and court procedures, but to all regulations providing, for instance, for company operations, treating issues of intellectual property, environmental protection, questions of international relations as well. The fact that efforts to reform this country's judiciary have been in progress for quite some time now, accompanied by strong media publicity, also contributes to a rather intensive spreading of the vocabulary of Legal English in the general public. Law and legal terminology influence in a way all spheres of contemporary life, and thus expectations are quite natural that such a truth is pronounced in multinational i.e. multicultural social environments such as the Autonomous Province of Vojvodina, where official use of different languages is the subject of legal regulation in the first place. This work aims at presenting the practically confirmed belief that active presence of different languages in an academic environment means a specific wealth certainly also tangible in the area of acquiring and mastering the vocabulary of English for Legal Purposes.

KEY WORDS: English for Legal Purposes, vocabulary, multilingualism, multicultural environment, compiling a dictionary